

Hvorfor kaster vi så mye mat?

Mange får nok et stikk av dårlig samvittighet når spisbar mat går i søppelkassa, og resultatene sjetteklassingene kommer fram til kan tyde på at det er gode grunner til det: vi kaster mat fordi vi har råd til det, vi handler for mye og vi tar for mye hensyn til datostemplinga. Elevene kan også fastslå at det vi kaster aller mest av er rester fra fat og skål. Rådet deres er enkelt: Spis opp maten din!

AV NYSGJERRIGPER-REDAKSJONEN | PUBLISERT 20. APR. 2016 | OPPDATERT 19. JAN. 2023

1

Dette lurer vi på

Hvorfor kaster vi så mye mat?

I og med at årets tema var mat, så besluttet elevene raskt gjennom en demokratisk beslutning at de ville forske på noe innenfor dette temaet. De fikk beskjed om å gå hjem og tenke, og det gjorde de. Etter en uke tok de en felles runde i klassen og delte mulige problemstillinger. Elevene jobbet gruppevis og skrev ned problemstillingene.

Etter noen runder

endte de opp med to problemstillinger som skilte seg ut; *hvorfor liker ikke barn så godt grønnsaker og hvorfor kaster vi så mye mat.*

“

Etter å ha diskutert frem og tilbake, så stemte vi. Den problemstillingen som fikk flest stemmer var: **Hvorfor kaster vi så mye mat?**

2

Hvorfor er det slik?

Elevenes hypoteser for hvorfor vi kaster så mye mat

1. Fordi vi har råd til det.
2. Fordi vi kjøper mer mat enn vi trenger (butikkene oppfordrer oss til å kjøpe mer enn vi trenger eller forpakningene er for store).
3. Vi handler for ofte og uten å sjekke hva vi har fra før.
4. Vi spiser ikke opp fordi vi vet at vi får mat neste gang vi blir sultne.
5. Kvaliteten på varene butikkene selger er for dårlig.
6. Vi er ikke gode nok til å spare på/ta vare på maten, man vet ikke hvordan man skal oppbevare rester, da kaster man det heller.
7. Folk og butikkene tar altfor mye hensyn til «Best før» og utløpsdato, de bruker ikke luktesansen.

8. Mange vil ikke ha rester til middag (kresne).
9. Vi tror vi kaster mindre enn vi faktisk gjør.
10. Vi har for få friganere i Norge (folk som spiser det butikkene kaster).
11. Vi er ikke så opptatt av bærekraft.

3

Legg en plan

Plan for gjennomføring av undersøkelsene

Elevene ble delt inn i grupper og fikk i oppdrag å finne ut hvilke oppgaver som måtte løses. Men først måtte de definere hva de mener med "vi" i problemstillingen "hvorfor kaster vi så mye mat?". Er det vi som i klassen? Bergen kommune? Alle i Norge? Er det bare forbrukerne, eller er det også matkjedene? Er det andre ledd av matkjeden de burde se nærmere på?

De ble enige om å fokusere på forbrukerleddet og dagligvarebransjen. Derfor endte de opp med å definere "vi" som vi som bor i Norge, både forbrukere og matkjeder.

“

Hvor skal vi hente inn informasjon som kan belyse problemstillingen vår? Kan vi bruke oss selv, eller må vi innhente eksperthjelp?

For å hente informasjon fra forbrukerleddet bestemte elevene seg for å ha en spørreundersøkelse blant foreldre og tilfeldige kunder i nærbutikken. De ville intervju matkjedene som representerer dagligvarebransjen. Til slutt fant de ut at det nok var lurt å intervju de som bestemmer over både matkjedene og forbrukerne – altså politikerne.

METODE	HVORDAN?
Intervju	Forskere, matkjeder, politikere og BIR
Registrering av matavfall	Registrere matavfallet vårt gjennom en kastedagbok. Hva kaster vi, hvor mye og hvorfor?
Research på internett	Lete på internett etter forskning og artikler om emnet
Spørreundersøkelse	Foreldrene våre og folk som handler på nærbutikkene
Film	Film som kan fortelle litt om prosjektet og hva vi har funnet ut av

Slik så planen deres ut:

4

Hent opplysninger

Gjennomføring av undersøkelsene

Det aller første noen fikk i oppgave var å skrive et brev til foreldrene for å be om tillatelse til å rote rundt i søppelet hjemme.

Så måtte de lage et skjema for å registrere matavfallet; en kastedagbok. Dette for å sikre en mest mulig lik registrering av matkastingen.

“

Da vi skulle lage kastedagboken støtte vi kjapt på et problem. Hva skal vi definere som

matavfall?

Elevene trengte eksperthjelp til å definere hva som er matavfall. Derfor var de i kontakt med forsker Tommy Ose, som forsker på matavfall, og de kontaktet Bir, som er renovasjonsselskapet til privathusholdninger i Bergen og omegn.

Elevene endte opp med å definere matavfall som følgende:

- Rester etter alle måltid
- Skorper og skalker
- Sauser og supper
- Fettrand fra kjøtt
- Gulrotskrell
- Mat som kastes fordi det har gått ut på dato eller best før –dato
- Mat som kastes som kunne ha vært spist på et eller annet tidspunkt

Alle tok med kastedagboken hjem og registrerte matavfall i 14 dager.

Elevene var også på besøk hos Bir, hvor de fikk møte kommunikasjonsrådgiver Tina Skudal. Besøket ga svar på spørsmålene de hadde. Elevene fikk vite litt om hva som skjer med matavfallet, at det brennes og gjøres om til fjernvarme. BIR gjør mye for at befolkningen skal kaste mindre mat; de har ulike holdningskampanjer, skriver artikler og gir tilskudd til kompostbinger.

Da de spurte henne om hva Bir tror er årsaken til at det kastes så mye mat, bekreftet hun hypotesen om at det har en sammenheng med god økonomi: mengden matavfall har gått opp i takt med at landet har blitt rikere. Folk kaster mer mat fordi de har råd til det!

I og med at matkjedene står for en stor del av matavfallet som produseres, så ville elevene selvsagt snakke litt med dem for å høre hva de tenker om deres ansvar og om hvorfor de tror at så mye blir kastet. De besluttet å intervju de største matkjedene de kjenner til; Rema 1000, Kiwi, Meny og Coop. Alle var hyggelige og svarte på spørsmålene.

Hovedfunn (intervju av matkjeder):

- Mat som har gått ut på dato må kastes, de har ikke lov til å selge den.
- Alle kjedene har tiltak for å redusere matsvinnet.
- Kjedene er ikke pålagt av myndighetene til å gjøre noe for å redusere matsvinnet.
- Kjedene er positive til matkasteforbudet i Frankrike og til å ha det i Norge.
- Alle fører statistikk over hvor mye de kaster, men ingen delte tallene med oss.
- Tre av kjedene oppgir at vi kjøper for mye mat som en årsak til at forbrukerne kaster så mye mat.
- Flere av kjedene opplyser at f.eks ta 3 betal for 2- kampanjer fører til at forbrukerne kjøper for mye. De opplyser også at de derfor ikke vil ha slike kampanjer.
- De fleste kjedene har et samarbeid med veldedige organisasjoner om å gi bort maten som holder på å gå ut på dato/ har gått ut på dato.

Til slutt måtte de selvsagt snakke med politikerne som er med på å bestemme lover og regler i Norge. Politikerne må vel vite litt om hvorfor det kastes så mye mat? Elevene ville vite hva de tenker om saken, og tenker at det er greit å huske på ved neste valg.

Hovedfunn (intervju av politiske parti):

- Alle mener vi kaster for mye mat

- Partiene mener ikke at de har et hovedansvar for å redusere matsvinnet, men at det er et samarbeid mellom dagligvarebransjen og forbrukerne
- Alle partiene er positive til matkasteforbudet i Frankrike, men de er ikke helt enige om vi bør ha det i Norge
- De ha litt ulike tanker om hvorfor vi kaster mat, men er enige i at det er fordi vi har råd til det.
- De er positive til at dagligvarebransjen kan samarbeide med veldedige organisasjoner om å gi maten som skal kastes videre til trengende.

Deretter var det intervju med folk på nærbutikkene som stod for tur. Dette for å finne svar på om hypotesene om at folk handler for ofte og uten å sjekke hva de har fra før stemmer.

5

Dette har vi funnet ut

Svar på hypoteser

Følgende hypoteser er styrket gjennom funn fra undersøkelsene:

- Hypotese 1: Vi kaster mye mat fordi vi har råd til det.
- Hypotese 2: Vi kaster mye mat fordi vi kjøper mer mat enn vi trenger (butikkene oppfordrer oss til å kjøpe mer mat enn vi trenger eller forpakningene er for store).
- Hypotese 3: Vi kaster mye mat fordi vi handler for ofte og uten å sjekke hva vi har fra før. (Delvis styrket).
- Hypotese 7: Folk tar altfor mye hensyn til "best før"-dato og utløpsdato, de bruker ikke luktesansen.
- Hypotese 8: Mange vil ikke ha rester til middag, de er kresne. (Delvis styrket).

Følgende hypoteser er svekket gjennom funn fra undersøkelsene:

- Hypotese 5: Kvaliteten på varene vi kjøper er for dårlig.
- Hypotese 6: Vi er ikke gode nok til å spare på/ta vare på maten, man vet ikke hvordan man skal oppbevare rester, da kaster man de heller.
- Hypotese 11: Vi er ikke så opptatt av bærekraft.

Følgende hypoteser kunne elevene hverken bekrefte eller avkrefte:

- Hypotese 4: Vi spiser ikke opp fordi vi vet at vi får mat neste gang vi blir sultne.
- Hypotese 9: Vi tror vi kaster mindre enn vi faktisk gjør.
- Hypotese 10: Vi har for få friganere i Norge.

Konklusjon

Utgangspunktet var elleve hypoteser. Gjennom undersøkelser kunne elevene se at noen ble styrket, mens andre ble svekket. Én av hypotesene kunne de fastslå at ikke stemte. De oppdaget underveis at de ikke hadde gjort nok eller riktige undersøkelser til noen av hypotesene og kunne derfor bare fastslå at de stemte delvis. Tre hypoteser ble imidlertid styrket gjennom undersøkelser, og det kan tyde på at de stemmer. Elevene konkluderte derfor med at årsakene til at vi kaster så mye mat er fordi vi har råd til det, fordi vi handler for mye og at vi tar for mye hensyn til utløpsdato og "best før"-dato.

6

Fortell til andre

Dette ønsker elevene å fortelle videre

Elevene har valgt å levere resultatet av forskningen til Nysgjerrigper-konkurransen. I tillegg har de laget en film som er tilgjengelig på "Youtube". De håper at rektor vil skrive litt om prosjektet på skolens hjemmeside. I tillegg blir de intervjuet av lokalavisen, Åsane Tidende.

MILJØ OG KLIMA FORBRUK OG RESSURSER FORURENSNING MAT OG HELSE MAT

Meldinger ved utskriftstidspunkt 25. april 2025, kl. 13.16 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.